

Naujienu Antroji Dalis

NR. 833

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXII METAI

Dienų skeveldros

Šiandie ištraukos iš "Literatūros ir Meno" Nr. 41. Išvados pačios aiškios.

1.

"Taurios architektūros kūrėjai":

"Profesijos draugai juos vadina broliukais. "Du broliukai knygai"? Ne. Broliukai — architektai. Algimantas ir Vytautas Nasvyčiai. Dvyniai tiesiogine to žodžio prasme, perkeltine — mažas monolitinis kolektyvas su dideliu, reto universalumo kūrybiniu užmoju.

Šiuolaikinių interjerų, baldų komplektų, daugiaaukščių pastatų projektai, dainų ir jubiliejinių valstybinių švenčių apipavidalinimas, naujų gyvenamųjų kvartalų planavimas, memorialinių paminklų kūryba... ir visur — subtilus, savitas, "nasvytiškas" braižas. Jie nesivaiko pigių efektų, nesiblaško į kraštutinumus. Profesinis meistriškumas, geras skonis, nuoseklumas ir pavydėtinas išbaigtumas — tai tie bruožai, kuriais, kaip taisyklė, pažymėti šių menininkų darbai.

... Miestų statybos projektavimo institute — Nasvyčių darbovietėje — nuaidėjo skambutis; vadinas, eilinė darbo diena baigėsi. Mes išėjome į lietaus nupraustas Vilniaus gatves. Nelydūs senų pastatų siluetai gimė iš prakaususių metų prisiminimų.

Štai čia, rodytas į universalinės parduotuvės pastatą, pasakoja Vytautas, — pirmus žingsnius žengti mus mokė piešimo mokytojas Nesavas. Čia buvusioje pradžios mokykloje jis buvo įrengęs net piešimo salę. O vėliau, gimnazijoje (dabar I-oje vidurinėje), piešimo mokytojų Urbanavičiūtės-Subačiuvienės ir Algirdo Petručio dėka turėjome puikią piešimo studiją. Reiklūs buvo mokytojai: dėstė mums virš programos meno istoriją ir net reikalavdavo, kaip institute, užrašų...

— Todėl, 1948 metais stojant į Dailės Institutą, — tęsia Algimantas, — mes ypatingo vargo neturėjome. Matyt, neatsitiktinai iš pirmos vidurinės išėjo nemažas būrys būsimųjų menininkų.

Ar iš karto pasirinkome architektūrą? Taip. Nuo vaikystės įstrigo Vilniaus senamiestis su savo architektūriniais paminklais... Studijuojant teko dau važinėti su krepšinio ir lengvosios atletikos rinktinėmis po Tarybų Sąjungos miestus, ir nieko panašaus į Vilniaus architektūrinę visumą neteko matyti. Dailės institute mums dailės istoriją puikiai dėstė profesorius

Karsavinas, architektūros discipliną vedė Ramunis, nemėgęs efektų ir pompos.

Apgynę diplominius darbus, broliukai Nasvyčiai kelis metus dirbo VŽŪP Lietuvos paviljone dailininkais-architektais.

— Interjero ir ekspozicijos projektavimo grupės vadovu čia buvo dailininkas Palaima, — pasakoja mano pašnekovas. — Dirbome kartu su architektais Ramuniu, Viraku, Budreika. Po instituto tai buvo lyg dar viena mokykla. Ekspozicija, projektavimas, vykdymas... Gera praktika. Pažinome medžiagas, taikomąją dailę, liaudies meną. Padirbėjome su skulptoriais, mums labiau išryškėjo akmens ir metalo galimybės. Susidūrę su tada vyravusiais architektūros pavyzdžiais, supratome, kad architektūrinės minties skurdumo negalima pridengti brangiomis medžiagomis, kad projektuotojo kelias — tai paprastumas ir logiškumas ne tik interjere.

1956 m. restauracinės dirbtuvės broliams Nasvyčiams pasiūlė paruošti senų patalpų rekonstrukcijos projektą naujai kavinėi Vilniuje.

— Sprendėme mums visiškai naują uždavinį, — kalba Vytautas. — Šioje srityje neturėjome jokios praktikos, kilo abejonė. Bet reikėjo kažko naujo, gaivaus. "Neringos" užsakytojai būkštavo: ar ne per daug "vakarietiška" atrodys kavinė? Buvo girdėti balsų — kur, girdi, "lietuviškumas"? Projekte gal jo ir nesijautė, bet, viską įgyvendinus natūroje, "Neringos" niekas nepavadino "kosmopolitine"... Gal būt, kavinės pasisekimą nulėmė ir tai, kad interjero projektas buvo derinamas be trukdymų, jo neteko perdirbinėti. Miesto valdžia palaikė mūsų "pirmagimį", kuris jos ir visuomenės pastangų dėka įgijo pilietines teises.

Kokį vaidmenį mūsų architektūroje suvaidino "Neringos" kavinė, šiandien visiems aišku — tai buvo šiuolaikinio interjero pirmoji kregždutė. Nuo "Neringos" prasidėjo konkreti šneka apie taikomosios dailės ir architektūros sintezę, apie nacionalinio kolorito kūrybišką panaudojimą. Ir šiandien, kada interjero projektavimas pažengė toli į priekį, — "Neringos" pažintinė vertė, nekalbant jau apie estetinę reikšmę, neprarado savo aktualumo.

Po kavinės sekė viešbučio "Neringa" projektas. Rekordiniai tempai — septyni mėnesiai projektavimui ir vykdymui... Seno pastato rekonstrukcija

(Nukelta į 2 psl.)

M. SILEIKIS

(Akvarelė)

Chicagos prieplauka

JONAS MAZIUKAS

LENKAI AMŽINI LIETUVIŲ PRIEŠAI

Kai tik mūsų kng. Jogaila 1385 VIII 14 pasirašė vadinamąjį Kriavos aktą, taip ir prasidėjo su lenkais pragaištinga lietuviams draugystė. Nuo to laiko lietuviai pažino lenkų klastą, melą, dokumentų falsifikavimą ir niekinimą. Ir tą patį aktą lenkai sunaikino ar giliai paslėpė, o suklustotą laiko savo archyve, kaip tikrą dokumentą. Kas tuo netiki, tepasiskaito A. Sapokos Lietuvos istoriją (105 psl.) ir 1963 XI 23 Draugo II d. J. Dainausko tuo reikalu straipsnį. Tie raštai paremti tikrais istoriniais daviniais ir parašyti ne kokių bedievių, bet tikrų katalikų.

To meto labai mielas lenkams ir iki XVIII amžiaus garsus kan. Jan Dlugosz (1415 — 1480) tiek prirašęs savo knygoje "Joannis Dlugossii, Historiae Polonicae ex Libris X et XI ad Pugnum Apud Grunvadam Pertinentia" lietuvius niekinančios nesąmonės, jog ir ne lietuviui šlykštu skaityti.

Ir tas lietuvių niekinimas, jų turtų ir žemių grobimas, savinimasis, neužtarnautų nusikaltimų prikerigimas tęsėsi ir po šiai dienai, o mūsųose atsirančią žmonių, kurie būtina nori su lenkais bičiulystės. Prisiminkim tik paskutinių dienų įvykius.

Ryšium su lenkų švenčiama tūkstantmetine krikščionybės priėmimo sukaktimi, Čikagos State gatvėje, tarp iškabų su Lenkijos miestų vardais, buvo iškabinta ir su Lietuvos miestų: Vilniaus, Kauno ir Varnių vardais. Lietuviams pareiškus protestą, tos gatvės taryba įsakė su Lietuvos miestų vardais iškabinti.

Po to Chicago American 1966 VIII 22 tarp kitko parašė: — Taryba nuėmė Lietuvos miestus ir oficialiai paaiškino: "Kaip mes galėjome žinoti? Čikagos piliečių lenkų millenium komitetas, vadovaujamas resp. Roman Pucinski, mums davė miestų vardų sąrašą. Kai mes suradom klaidą, Pucinski's atsiprašė".

Šis lietuvių mostas labai nepatiko lenkams ir, atrodo, kai

kuriems lietuviams. Pirmasis prabilo š. m. rugsėjo 26 d. Drauge straipsniu "Naujo sprendimo beiškant" dr. P. Mačiulis. Jis pasigenda informacijos apie Lietuvą lenkiškai; jis tvirtina, kad 1938 metų kovo 17-ji, kai buvo proga ryžtis ir atiduoti savo duklę už Vilnių, supliuškom... Ne vienas man prikišo, kad mes prieš lenkus nebūtume laimėję, jų ultimatumą atmesdami. Netvirtinau, kad būtume laimėję, bet pralaimėjome tikrai labai daug, kai aukai ryžto neparodėm..."

Dr. Mačiulis, pasakydamas, kad pralaimėjome labai daug, o iš tos daugybės nepaminint nieko, tai ko vertas tas pareiškimas? Jis rodo pavyzdžiu Suomiją. Taip, suomiai atliko garbingą darbą, bet ar dr. Mačiulis pažįsta Suomijos tereną ir visas sąlygas? Suomija rūpėjo tik rusams, o Lietuva — lenkams, rusams ir vokiečiams. Be to, visa eilė valstybių patarė ultimatumą priimti. Ar dr. Mačiulis užmiršo turėtą prielaidą, kad Lietuvai pradėjus karą su Lenkija, vokiečiai galėjo pulti Lenkiją, "gelbėdami" Lietuvos valstybę, o po to Lietuvą ir Lenkiją su rusais pasidalinti, priedo apšaukiant Lietuvą II Pas. karo kaltininke? Ar tai būtų laimėjimas?

Kitos dienos (IX 27) Drauge dr. Mačiulis parašė, kad jį nustebino S. Paulio lenkų konsulas Swirski parodyta lenkų gen. štabo išleista knyguite "Litwa a wojsko litewskie". Abejoju, kad daug lietuvių tuo stebėtusi, jei lenkai neturėtų su visomis smulkmenomis informacijos apie mūsų turėtas jėgas. Vilniuje lenkai turėjo "Ekspozitura No. 1, Swentojanska 3" — tai lenkų šnipų mokykla Lietuvai šnipinėti. Laidos nesibaigdavo.

Dr. Mačiulis maldaute maldauja: "Taikant posakį — kai kalnas neina į Mamohetą, Mamohetas eina į kalną, — tikėtis pirmo mosto, kad lenkai į mus išties ranką netenka, todėl tenka mums eiti pas lenkus, tam

(Nukelta į 2 psl.)

260
175
21
62
117
22
222
227
262
171
98
35

DIENŲ SKEVELDROS

(Atkelta iš 1 psl.)

kaustė, bet, iš kitos pusės, leido architektams operuoti nestandartiniais elementais, ieškant laisvesnio kambių, holų erdvinio sprendimo. Reikėjo sukurti tokią aplinką būsimiems jo svečiams, kad jie, apsistoję viešbutyje, jaustųsi kaip namuose. Ramybė pačiame miesto centre...

Nemažai padirbėjo Nasvyčiai ir memorialinių paminklų srityje. Pagal jų projektus Maskvoje, Novodevičės kapinėse, pastatyti paminklai V. Mickevičiui - Kapsukui, V. Eidukevičiui, generolui Žemaičiui (architektų bendraautoris — skulptorius B. Vyšniauskas). Pernai jie suprojektavo memorialinį paminklą Dariui ir Girėnui, kuris numatytas pastatyti ant lakūnų - didvyrių kapo Aukštųjų Šančių kapinėse.

...Mes priartėjome prie Vilniaus Centrinio pašto rūmų. Iš jų belikę tik griaučiai. Girdėti pneumatinių plaktukų kalenimas. Broliai šypsosi; girdi, susidaro išpūdis, kad jie ne stato, o griautina...

— Kaip matote, paliekame tik fasadą ir pamatus, nes perdangos buvo jau supuvusios. — sako Vytautas. — Už metų čia tviskės stiklo ir metalo konstrukcijos. Kažkas panašaus laukia ir Akademinio dramos teatro. Bet pagrindinis šiuo metu mūsų rūpestis — tai turistinio viešbučio "Lietuva" projektas, pagal kurį pradėdama statyba dešiniąjame Neries krante. Šio klausimo komentacija — Algio rankose. Jis čia išaugiančio visuomeninio - prekybinio centro statybos galva; genplano vyriausiasis architektas.

— Architekto kūrybos pozicija — žmogus. Architektūra neturi jo nustelbti. — tai mūsų kūrybinis principas. Noras užimti ponuoti, užgožti masteliu mums nepriimtinas.

Ekstravagancijos mes nesivaikome... Asmenybės kultas, žinybiniai barjerai ir skonio stoka Vilniaus architektūriniam veidui paliko randus: tai gyvenamieji namai prie Jaunimo stadiono, Raudonosios Armijos prospekte, Muziejaus gatvėje...

2.

J. Jurginis skundžiasi:

"Publicistika tam tikrais atvejais tokia "veiksminga", jog iš kai kurių senų ir pagarbų vertų sąvokų lyg atima ankstesnę prasmę ir suteikia joms kitus atspalvius. Pažiūrėkime, pvz., kaip šiandien pakitęs žodžio "kova" tūris. Šis žodis atstoja sąvokas — siekti, norėti, stengtis, priešintis, mokyti ir daugybę kitų, susijusių su žmogaus fizine ar dvasine veikla. Mūsų tėvai sakė — mokyti, o mes sakome — kovoti už pažangumą moksle; mums sakė — būk doras, o mes sakome — kovok už savo moralinį veidą. Ir už ką šiandien nekovoja? Kovoja už švarą, tvarką, žinias ir net už savo elgesį. Ir ten, kur iš tikrųjų rei-

kia pavartoti žodį — kova, atrodo, kad jis lyg ir per "lengvas" tapo. Panašiai atsitiko su žodžiais: problema, jaudinimas, atitrūkimas. Bijau, kad toks likimas neištiktų ir žodžio — intelektualinis, kad, atėmus iš jo prasmę, jis nepavirstų tuštybe...

3.

Klaipėdoje gausu dailės mylėtojų. Aišku, kad jie su džiaugsmu perskaitė miesto laikraštyje žinutę, jog kraštotyros muziejuje atidaroma dailininko Jonušo pastelės kūrinų paroda.

Deja, paroda neįvyko. Palikime laikraščio "Tarybinė Klaipėda" darbuotojų sąžinei per didelį operatyvumą, be dailininko žinios paskelbusiems parodos atidarymo dieną, palikime pagaliau tų pačių darbuotojų nuomonei ir tai, kad reklama buvusi pakabinta ne vietoje ir t. t. Tiesa, laikraštis po poros dienų savo perdėtą operatyvumą ištaisė, išspausdinęs O. Poškuvienės repliką "Kodėl neįvyko paroda?" Joje maždaug viskas buvo paaiškinta. Tik gaila, kad ne visiškai tiksliai.

Kaipgi buvo iš tikrųjų?

Dailininkas Eduardas Jonušas pripažįsta, kad per skubotumą jo pieštoje afišoje "u" buvo be brūkšnelio, ir jis, tai pastebėjęs, nuėjo atsinešti dažų klaidai ištaisyti. Grįžęs afišas jau neberado: ji buvo atsidūrusi pas muziejaus buhalterę. Dailininkas uždėjo tą nelemtąjį brūkšnį ir vėl pakabino afišą į senąją vietą. Bet jo įkandis išbėgusi buhalterė pareiškė:

— Ar žinot, kad nuimti reklamą — miesto vykdomojo įsakymas? Kaip jūs galite kabinti tokią reklamą? Kas rašo pavardes iš mažosios raidės? (Afišoje dailininko vardas ir pavardė, kaip dabar daug kur praktikuojama, buvo parašytos mažosiomis raidėmis).

Reklama vėl pradingo.

Rytojaus dieną dailininką, panašiai kaip buhalterę, sutiko ir muziejaus direktorės pavaduotoja drg. Abramčikienė. Ji dėstė:

— Kur tai matyta pavardes rašyti iš mažųjų raidžių! Čia tik jūsų — teplotųjų išmislas!

Kultūros skyriaus vedėjas drg. Kaltenis buvo kiek saikingesnis. Jis pasakė atvirai:

— Aš nieko neturiu prieš tokią reklamą, bet juk reikia skaitytis su miesto valdžia.

Miesto vykdomojo komiteto pirmininkas drg. F. Lengvenis nenuneigė, kad afiša buvo nuimta jo nurodymu:

— Taip, aš įsakiau. Mane trisdešimt metų mokino rašyti pavardes iš didžiųjų raidžių, o čia...

Turėti savo nuomonę, skonį būtina. Tačiau negerai, kai tai perauga į visiems privalomą įsakymą, kurį pavaldiniai penelęg uoliai imasi vykdyti. Muziejaus darbuotojai, užuot jautriai pareiškę savo pastabas, užgauliomis replikomis privedė dailininką prie to, kad šis atisakė savo parodos".

Kitą kartą apie min. Lozorai-

LENKAI AMŽINI..

(Atkelta iš 1 psl.)

panaudojant visas tinkamas progas... Prarasti tuo nieko neprarasime, o laimėti galime labai daug pasitarnauti savo tėvynei...

Vėlgi įdomu: ar užmegstu su lenkais pokalbiu patarnausime tėvynei? Juk faktai rodo, kad lenkai ne tik Vilnių, bet ir visą Lietuvą savinasi. Wilno, Kowno, Wornie ar neatmerkia akių?

Dr. Mačiuliu pasišovė į pagalbą J. Kuprionis. Jis š. m. spalio 4 d. Drauge laišku į K. Barono laišką atsakė: — Mūsų gi "šautuvas" nieko gero mums negali lemti... Tad ar naudinga mums dabar nuo lenkų visai atsiriboti ar užsitverti "Berlyno siena"? Ir p. J. Kuprionis nepasakė, kokią naudą mums gali atnešti draugystė su lenkais. Ar eventualiai lenkai, okupavę Lietuvą, mums bus švelnesni? Kam p. Kuprionis mums primena visiems gerai žinomą faktą, kad "Realybė gi yra ta, kad nepriklausomybės atgavimas priklauso grynai nuo viso įvykių kompleksu. Mes patys mažiausiai čia ką tegalime padaryti". Tai ar lenkai mums pagelbės atgauti Lietuvai nepriklausomybę? Labai jau vaikiška.

Dabar pažiūrėkime, kokie mums lenkai "meilūs". Po ranka "Dzieniai Zwiazkowy" (Zgoda), šroda 28-go wrzesnia, 1966", Chicagoje leidžiamas, kurio 3 puslapyje "Fakty i Problemy", Andrzej Jezioranski yra straipsnis, kuris, lietuviškai išvertus, užvardintas taip: "Pora pastabų apie patriotizmą, nacionalizmą, etninių ir tautinių grupių varžybas".

Na, pan Andrzej Jezioranski ir pyškina:

"Vienas mano š. m. rugsėjo 7 d. straipsnio "Svastika kaip įrankis priešlenkiško persekiojimo" skaitytojas davė man pasiūlymą, kurį reiktų geriau patyrinti. Jis atkreipė dėmesį, būtent, į ryšio galimybę tarp antilenkiško persekiojimo ryšium su negrų ir antinegrų demonstracijomis ir amerikoniškoje teritorijoje šaulių (Szaulisow) grupės veikla".

Po šio įvado ir šūst pamazgas ant lietuvių galvų:

— Šios informacijos šviesoje, kurios neturėjau galimybės patikrinti, po karo SS šaulių divizijos karininkai, kaip emigrantai, pasiekė Jungtines Valstijas. Kai kurie jų esą gavę po \$6,000 pašalpos už tarnybą Hitlerio kariuomenėje II Pasaulinio

čio memorandumą prez. Smetonai dėl Vilniaus bylos su lenkais. J. Cicėnas

karo metu. Jei tai būtų tiesa, atrodytų visai logiška tikrenybė šios grupės antilenkiškos veiklos, bendradarbiaujant su vokiečiais, panaudojant saulius kaip priemonę.

Žinoma, pagal lenkišką būdą pradžioje atsargiai, pabrėžiant, kad tos šviesios informacijos negalėjęs patikrinti, bet jis ją patikrins ir, jei litvinai gražiai jo nepaprašys nutylėti, jis "faktus" paskelbs.

Čia būtina pastebėti, kaip pas lenkus "faktai" gimsta. Na, šūkters: "Juzek, Vacek, Janek (ir t. t.) pasakykit, kurį litvinai kankino. Na, Juzek papasakok kaip ten buvo". Šis, nesuprasdamas reikalo, tyli. Kitas Juzekui mirkt: "Nebijok — sakyk teisybę". Kitas, kuris užinteresuotas gauti rūpimus atsakymus, klausia: "Tai tave litvinai smarkiai mušė per galvą, šonus?" Juzekas atsako: "Taip". Toliau klausėjas pasakoja, o klausiamasis tik atsako "taip", visiems girdint. Po to šį "faktą" skelbia

(Nukelta į 3 psl.)

SIŪSKITE PINIGUS

I LIETUVĄ

PINIGAI SIŪSTI PER

GRAMERCY

Įteikiami gavėjui kaip PINIGAI per Bank For Foreign Trade, Maskvoje.

JŪS ESATE SAUGŪS TIK SU FIRMA TURINČIA LEIDIMĄ, JOKIŲ TARPININKŲ, JOKIŲ PASLĖPTŲ RINKLIAVŲ. MŪSU 20 METŲ VEIKLA BIZNISE GARANTUOJA JŪMS PATENKINTĄ PATARNAVIMĄ.

Visos perlaidos pilnai garantuotos ir apdraustos.

Turi Bankų Dept. leidimą ir apdraudą.

Apsidraudę \$20.000.00.

Oficialios USSR kvitos pasirašytos gavėjo.

Pristatoma per 2 savaites.

Jokių atskaitymų.

Kursas:

9 rubliai už \$10.00

Iki \$30.00 — \$2.75

Virš \$30.00 — 10%

GRAMERCY SHIPPING, INC.

744 Broad St., Newark, N. J.

Rašykite angliškai arba lietuviškai, prašydami pilnų maisto, audinių ir dovanų katalogų.

Arba siųsk MUMS DOLERIŲ DOVANOMS PAŽYMĖJIMĄ pasirinkimui NAUJOSE SPECIALIOSE DOLERIŲ KRAUTUVĖSE.

Jokio mokesčio už šį patarnavimą.

GRAMERCY

(EST. 1945)

118 E. 28 ST., NEW YORK, N. Y.

ŠVĖSKIM ŠIAS KALĖDAS ARGENTINOJE

Gruodžio 21 dieną iš Miami į Buenos Aires sprausminiu lėktuvu išskrenda didelė lietuvių ekskursija. Kelionė į Argentina ir atgal į Miami kainuos \$395.00. Tiktetas galios 90 dienų. Jeigu kas norės Brazilijoje aplankyti Rio de Janeiro, tai turės pridėti dar \$70.00.

Sausio 25 dieną kita lietuvių ekskursija iš Miami išskrenda į Buenos Aires jaunimo kongresą. Kelionė Miami — Buenos Aires ir atgal kainuos tik \$395.00. Keleiviai galės su grupe grįžti į JAV arba pasilikti pas savo pažįstamus bei gimines. Tiktetas galioja 90 dienų. Visi, kurie planuoja pasinaudoti šiomis nupigintomis kelionėmis, prašomi tuojau užsiregistruoti žemiau nurodytoje įstaigoje.

Walter Rask - Rasčiauskas

BEALE - RASK TRAVEL SERVICE

Room 2008 — 67 E. Madison St.

Chicago, Ill. 60603

LENKAI AMŽINI..

(Atkelta iš 2-ro psl.)

spaudoje: Juzekas yra litvinų muštas, piautas, kartas ir t. t. Tai neišgalvota, o taip buvo Vilniuje! O kad atrodytų dar patikimiau, pavartoja vilniečių pavardes: Jozef Daukszo, Wacław Radzwillio, Jan Giedroja, Antoni Guszczko, Kazimierz Baładz ir t. t. Tai Dauksa, Radvila, Giedraitis, Gužčius, Balandis. Būdavo ir tokių: Matulewicz, Żwirblewski, Gerbutowicz, Gudelewski ir kt., lietuvių pavardės sulenkintos.

Kas gali patvirtinti, išskyrus lenkus, kad II Pas. karo metu buvo lietuvių SS šaulių divizija? Jei tokia divizija būtų buvusi, tai seniai pasaulio spaudoje būtų paskelbta ir Nuerenbergo teisme figūravusi.

Bet toliau dar gražiau:

— Jie atstovauja lietuvių nacionalistų kovos grupei, kuri prieš karą ir karo metu bendradarbiavo su vokiečiais prieš lenkus ir žydus. Prieš karą šaulių su vokiečiais bendradarbiavimą lengvino Lietuvos ir Rytprūsių kaimynystė, taip pat bendra lietuvių ir vokiečių nacionalistų antilenkiška neapykanta. Kauno Lietuvoje lenkai, taip pat lenkai Vilniuje, pirmoje lietuvių okupacijoje, ir vėliau vokiečių, gerokai prikentėjo kaip tik nuo šaulių.

Visi Lietuvos kaimynai žinojo, tik lenkai nenorėjo ir nenori žinoti, kad Lietuvos šaulių Sąjunga buvo pusiau karinė kultūrinė, patriotinė organizacija, kuriai galėjo priklausyti visi lojalūs Lietuvos piliečiai, be politinių pažiūrų ir tikybinių įsitikinimų skirtumo. Jos eilėse buvo žydų, prisimintini: Joselis Kornfeldas — Lukšiai, Jankelis Rubinšteinas — Šakiai, tėvas ir sūnus Mekenburgai — Gelgaidiškis, Noachas Malovickis — Prienai; buvo ir lenkų — Przemenecki's, Krzywicki's, Sukienicki's ir kelios dešimtys kitų lojalių Lietuvos piliečių. Tai kokia gi čia tiesa?

Buvusią Neprikl. Lietuvą lenkai vadina Litwa Kowenska. Šis pavadinimas mums reikšmingas tuo, kad vis tiek jie Lietuvos vardą žino. Lenkai Lietuvą padalinę į Litwa Srodkowa ir Litwa Konwenska. Litwa Srodkowa (Vidurio Lietuva) yra visa Rytinė Lietuva su Vilniumi, Trakais ir t. t., bet jie nepripažįsta Lietuvos kaip valstybės. Verta prisiminti, kad kai 1938 metais po lenkų ultimatumo į Lietuvą atvyko pirmasis jų pasiuntinys pan Charwat, jis su savo personalu Metropolio viešbutyje šventė pirmą Lietuvai "3 maja" šventę. Charwat'as kėlė tostą ir sušuko: "Kad pasiuntinybė Kaune greičiau virsų Kauno vaivadijos užuomazga". Ar gali būti didesnis ciniskumas? Ar gali būti didesnis ciniskumas kaip pareiškimas, kad lietuviai Vilnių okupavo? Ar ne juokinga būtų, jei lietuviai pasakytų, kad lenkai okupavo Varšuvą? Nesąmonė.

Daug teisingesnis gali būti mūsų pareiškimas, kad po II Pas. karo lenkai okupavo nuo labai seniai vokiečių žemes:

Štettino, Grünbergo ir Breslau sritis, kurias dabar vadina "žemi odzyskane" (atgautos žemės).

Didžiausias lenkų melas, kad šauliai su vokiečiais bendradarbiavo. Vokiečių okupacijos metu jau Lietuvos šaulių Sąjungos nebuvo. Pirmiausia, 1940 m. birželio 15 d. sovietams okupavus Lietuvą, jau birželio 19 d. buvo suimtas Sąjungos vadovas plk. Pr. Saladžius, Sąjunga likviduota, nuginkluota, vadai, valdybų nariai ir veiklesnieji šauliai suimti. Kurie suspėjo pabėgti, slapstėsi miškuose. 1941 m. birželio 22 d. prasidėjus vokiečių — rusų karui, tie šauliai šoko pagelbėti sovietus mušti. Vokiečiai, vietoje padėkos, juos šaudė. Alytaus apylinkėje net iš 140 žmonių šaulių būrį sušaudė. Tat ar galėjo šauliai su vokiečiais kolaboruoti?

Tiesa, 1943 metais likę laisvi šauliai bandė pogrindyje sąjungą atkurti ir net išleido savo laikraštį "Lietuvos Laisvės Trimitas". Jo pirmame numeryje parašyta: "...Šiandien mums visiems aišku, kad nė joks okupantas, — anksčiau: rusų caras, vokiečių kaizeris, o dabar: bolševikiškoji Maskva ir naciškasis Berlynas, — niekuomet gera valia nepripažino ir nepripažins mūsų tautai valstybinio gyvenimo teisės... Mūsų priešai yra tie, kurie nerespektuoja mūsų tautai valstybinio gyvenimo teisės".

Toliau pan A. Jezioranski lietuviams kiek sušvelnėja:

— Kalbant apie šią kraštutinę grupę, vis dėlto negalima sutapatinti apibendrinto metodo su visa lietuvių visuomene, kuri sovietų spaudimo pamokyta, greičiausiai atmetė laikymą lenkus didžiausiu priešu. Jungtinėje Valstybėje etinei lietuvių grupei taip pat mes negalime užkrauti atsakomybės už šaulius.

Labai teisingai pasakyta, kad yra neteisinga kam nors priimti svetimas kaltes, bet kodėl lenkai to principo nesilaiko? Kodėl niekuo dėtiems šauliams primetama svetima kaltė? Dėl to, kad jiems juodinti lietuvius patinka. Arba vėl:

— Lietuvių ir ukrainiečių nacionalizmas iš vienos pusės yra reakcija už lenkų nuodėmes, padarytas šioms tautoms prieš padalinimą Jogailaičių unijos ribose; iš kitos gi pusės susidaro išdava gabi suorganizuoto žaidimo, grobikams išpūtus tą antagonizmą, kuriems tarnauja taisyklė "divide et impera" (dalytis ir valdyti). Austro-Vengrijos monarchija kurstė ukrainiečių santykiuose su lenkais antagonizmą, o carizmas — lietuvių.

Kas čia pasakyta, yra tik mažą dalelę tiesos — patys lenkai lietuvius ir ukrainiečius prieš save antagonizmu nuteikė: jie tą padarė per katalikų bažnyčią ir dvarus. Šiam faktui patvirtinti verta paminėti buv. žasių klebono kun. Kazimiero Kybelio (1868-1902) susirašinėjimą su Vilniaus vyskupija.

(Bus daugiau)

Atsiūsta paminėti

J. Narūnė. SNAIGIŲ KARALAITĖ. Storo gero popieriaus, su aplanku 24 puslapių spalvotai iliustruotas sąsiuvinys, kur stambiomis raidėmis atspausta pasaka-ne-pasaka, pati autorė nepasako kas — kaip mažas berniukas Kalėdų išvakarėse šaltą žiemos vakarą benešiodamas pardavinėti laikraščius, užmigo ant svetimų žmonių namų laiptų ir apsisapnavo, o sapne pateko į Kalėdų senio ir Snaigių karalaitės roges, karalaitė nusivežė į savo rūmus, kur senis jį apdovanojo kalėdinėmis dovanomis, bet per neatsargumą dovanas jis sudaužė ir karalaitė pamėmėsi už rankutės vaiką išvedė pro savo "dangaus" duris ir paliko.

Nors autorė nepasako, kas tą jos pasaką turėtų skaityti, bet iš visko matyti, kad ne maži vaikai. Viena, kad maži vaikai ne taip kalbėtų ir ne taip rašytų, kita, kad "pasaka" nieko gero vaiką nepamoko.

Kaip iš "pasakos" ir iliustracijų matyti, trejų-ketverių metų vaikas gatvėse laikraščių neišnešioja ir nepardavinėja; kita, tokio amžiaus vaikai nešūkautja "Oi, Vaje, Dieve mano, Dievulėli mano" ir t. t., bet svarbiausia, ta "pasaka" nemovali, nes jei taip buvo, tai Jonukas vertas buvo diržų, kadangi šeimininkė, kuriai jis laikraštį pardavė, davė jam pyragėlį ir liepė bėgti namo, sakydama "Tu toks sušalęs... Bėk namo vaikuti!" Tačiau bernaitis nepaklausė jos ir atsisėdęs

M. SILEIKIS

W. R. portretas

čia pat ant laiptelių užmigo. Jo laimė, kad mirtinai nesušalo. Nesiderina su gėrio sąvoka ir scena, kur Snaigių karalaitė norėta pavaizduoti kažkokiu mažo vaiko angelu sargu, mandagiai sakant, išmetė vaiką iš savo dangaus pro duris į šaltą, tamsią žiemos naktį. Gerai, kad motina jį dar laiku rado ir susupusi į skarą nusinešė namo.

Sąsiuvinys spausdintas Medelyne, Kolumbijoje. Vlado Stančikaitės iliustracijos gražios.

J. Pr.

CHICAGO SVARIAUSIAS IR
MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

NEWLY REMODELED — CLARK'S HOT DOG & HAMBURGER
HOUSE — FUTURING
Lazar's Kosher Hot Dog & French Fries
• HAMBURGERS • BEEF SANDVICHES
• CHEESBURGERS • STEAKS
• MALTS • CUSTARD • ICE CREAM CONES
WE SPECIALIZE IN CARRY-OUTS
4106 WEST 63RD STREET

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Pati žinomiausia ir patikimiausia firma Amerikoje, turinti daugel metų patyrimo siunčiant

DOVANAS — SIUNTINIUS į USSR.

Gavėjas nieko nemoka. Tūkstančiai klientų patenkinti. Garantuotas skubus ir tikslus pristatymas. Visi siuntiniai apdrausti. Visuose mūsų skyriuose yra gausus aukštos rūšies prekių pasirinkimas prieinamom kainom.

Dėl informacijų ir nemokamų katalogų kreipkitės į visus mūsų skyrius.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

• NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue	AL 4-5456
• NEW YORK, N. Y. 10011 — 108 West 14th St.	CH 3-3005
• BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue	EV 4-4952
• BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue	DI 5-6808
• BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue	LI 2-1767
• SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway	AN 8-0068
• BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
• CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue	BR 8-6966
• CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street	WA 5-2737
• CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road	TO 1-1068
• DETROIT, Mich. — 7300 Michigan Avenue	VI 1-5355
• GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W.	GL 8-2256
• HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau	GL 7-1575
• HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030, 246-0215	
• IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave.	ES 2-4685
• YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue	R1 3-0440
• LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
• LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street	FO 3-8569
• NEWARK 3, N. J. 428 Springfield Avenue	BI 3-1797
• NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue	LO 2-1446
• PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street	MU 4-4619
• PASSAIC, N. J. — 176 Market Street	GR 2-6387
• PHILADELPHIA, Pa. 19122, — 1214 N. 5th St.	PO 3-4818
• PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
• SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street	FI 6-1571
• WATERBURY, Conn. — 905 Bank Street	PL 6-6766
• WORCESTER, Mass. — 174 Millbury Street	SW 8-2868

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

3 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, OCTOBER 22, 1966

SPAUDA PAVARČUS IR PASKAIČIUS

Rašo L. BARTUS

Turim ir "Agoniją Antrąją"

"Agonija", Lietuvos nepriklausomybės mirties "romanas", kaip "Draugas" pasididžiudamas rašo, grobstyle išgrobstyta.

Aiškiau tariant — tai tema, kuria rašyti ir raštus spausdinti apsimoka. Delfo, turbūt, "Draugas" ir bando nurungti pirmąją agoniją, išrėzdamas savo atkarpoje naują ir dar platesnę rėžį nepriklausomybės pabaigtuvių romanų — "nonfiction novel" — kūryboje.

Perspauddiname iš "Draugo" 197 numerio:

"Kažkaip visa spauda ėmė pataikauti sovietams, girti jų darbus, užsimojimus, gėrėtis jų literatūra ir mokėjimu tvarkyti ūkinį gyvenimą. "Lietuvos Aidas" išvadindavo kuone tautos priešais asmenis, bandžiusius "drumsti" draugiškus tarptautinius santykius su sovietais. Per radiją politinėse apžvalgose kartojama oficiozo linija: dėti visas pastangas, kad suartėtų ir įvertintume sovietų laimėjimus kultūrinėje, socialinėje ir ekonominėje srityse".

"Taigi jau iš anksto buvo ruošta si mongolų gaujų išbrovimui ir jų pasodinimui prie tautos šermenų vaisių stalo. Todėl kultūringai ramiai suliktas Vilniaus atidavimas... O kada jau į aprašymus ir įprantinos tautos ausis pabiro raminantieji žodžiai, tada ne medaliuotieji generolai ar pulkininkai, o keli vadinamieji karštagalviai leitenantiškai rizikavo savo galvomis už lietuvišką jūrą. Bailieji tautos vadai per radiją malda, kad jie pamirštų, jog yra prisiekę ginti Lietuvos laisvę... Tik pacifistai ir atidavę mūsų kraštą Sovietams. Bailūs prisitaikėliai, karjeristai ir išdavikai.

"Tai nebuvo pasirengimas stoti į kovą, bet nevykęs chaosas, betvarkė! Nesusiūnė kaip tik patys vyriausieji vadai. Apskritųjų komendantai pasiruošimus karo atvejui pavertė koše. Jų planai dėl arklų, vežimų, pakinktų buvo žemiau kritikos".

"Prieš pat tragedijos paskutinį veiksmą paaiškėjo, kad prezidentas pabėgęs. Jo kaltė, kad buvo prisiperėjęs ordinais pasipuošusių iškamšų, bailių ir išdavikų".

"Draugo" atkarpoje spausdinamas "Rytai — Vakarai" romanas tūkstantine neatžymėtas, bet tautininkai, "medaliuotieji generolai ar pulkininkai", ordinais pasipuošusios iškamšos, bailiai, išdavikai, prisitaikėliai ir karjeristai gali drąsiai siųsti "Draugui" bulvinį "oskarą" už komunistų mėgiamų ir "demaskavimo" politikoje vartojamų terminų populiarizaciją.

Nori pamatyti ateitininkų "išsigimusį elementą"

Ateitininkai — katalikiškojo jaunimo ir senimo organizacija — ne kartą savo spaudoje yra pasididžiavę darbais Lietuvos laisvei iškovoti. Lietuvos reikalais ir dabar jų spauda sielojasi.

Vienas "Laisvosios Lietuvos" skaitytojas, vertindamas "Ateities" žurnale išspausdintą F. Juzevičiaus straipsnį, rašo:

"...p. Juzevičius ne tik be jokio pagrindo peikia ir niekina ne tik Lietuvą praeitį, bet ir dabartines mūsų pastangas atgauti pavergtąjį tėvynei laisvę.

Jaunystėje lankydamas Lietuvoje gimnaziją, priklausė ateitininkams, organizacijai giliai patriotiškai ir krikščioniškai, bet šiandien su pasibaisėjimu matau, kad iševijoje į ją jau įsibrovė išsigimusio elemento, be jokio patriotizmo.

Stebiuosi ir "Ateities" žurnalo redakcija, kuri rado galimybę tokį šlamštą spausdinti savo žurnalo skiltyje.

Būtų labai gerai, kad "LL" arba "Ateities" redakcijos idėtu savo puslapiuose p. Juzevičiaus fotografija. Tas įgalintų įvairiuose parengimuose ar suėjimuose jį pažinti ir nusiukti į

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, OCTOBER 22, 1966

soną, nepaduodant tautos farizėjui rankos".

Vadinasi, ne visi ir ateitininkai "aukso spindulius" beria, dirba ir kruta dėl Lietuvos.

Šiluvos iškilnių balansas

"Darbininkas" paskyrė redakcijos straipsnį Vašingtono Šiluvos iškilniams prisiminti ir balansui surašyti.

Šiluvos kopylėsios įrengimas įnešęs lietuvių indėlį į Amerikos katalikų religinę reprezentaciją. "Tačiau paliko įspūdis, lyg ana reprezentacija būtų taikyta šventovės lankytojams lietuviams. Nelietuviams nieko nesakys lietuviški giėsmių ar himno įrašai".

Iškilniėse "pasigesta išsamesnio ir patrauklesnio lietuvių rašytojų ir poetų atstovavimo". Muzikų ir dailininkų talentam pasireikšti buvusi duota proga.

Programinis vysk. P Brazio pasisakymas "negalėjo pasiekti dalyvių dėl programos blogo suderinimo".

Amerikiečių spaudoje šiluvos iškilniėm paminėti vietos skirto "gana taupiai" — religinis kongresas ribojosi dalyvių ratu, nebuvo išneštas lietuvių balsas į amerikiečių tarpą dėl religijos persekiojimo pavergtoje Lietuvoje.

Nepasitenkinimas ir programos vedėjo nesugebėjimu tinkamai naudoti savo kalbą.

"Po pertemptai ilgų pamaldų", — rašo "Darbininkas", — "Ir iškilmingas kongreso posėdis, turėjęs tapti masine lietuvių religine manifestacija, ar neliko pats menkiausias visų iškilnių įvykis".

Dėl ilgų pamaldų "Darbininkas" nieko naujo nepasakė, nes seniai žinoma, jog ilga malda barščius šaldo...

Bet pagaliau, kas tas pats reikšmingiausias šiluvos iškilnių įvykis? Įmūrijimas šimtų tūkstančių dolerių? Tai klausiniai, kurie iškyla "Darbininko" straipsnį paskaičius.

Mirė 51 metų dienraštis

Clevelande spalio 15 d. sustojo lenkų dienraštis. Priežastis — padidėjusios spaudos darbininkams išlaidos. Lenkų dienraštis buvęs pradėtas leisti 1915 metais.

Clevelande liko šie ateivių laikraščiai: vengrų dienraštis ir du čekų dienraščiai; savaitiniai — rumunų, slovakų, vengrų, lenkų, vokiečių ir lietuvių tris kartus į savaitę išleidžiama "Dirva".

Sovietų apgaulė erdvėse

Lloyd Mallan, amerikietis erdvių mokslo reporteris, savo knygoje "Russia's Space Hoax", rašo, jog rusai yra paskelbę daug apgaulingų dalykų, siekdami išpūsti jų atsiekimus erdvių tyrinėjime.

Amerikos spauda be kritikos rusų propagandą perteikianti skaitytojui. Žinios, kad rusai pagamino labai tolimo lėkimo raketas, kad jie išrado nepaprastą raketų jėgą — daugiausiai tik rusų melu paremtos.

Daugelis rusų spaudoje rodo-

mų kompiuterių esą ne rusų pagaminti, bet tik amerikoniškųjų kompiuterių perpašyti pavaikslai.

Rusijos spaudoje paskelbtos žinios ir išspausdintos nuotraukos, kaip rusas, išlipęs iš erdvių laivo, lekia apie žemę, taip pat netikros — fotografijos retuotos.

Melu kiek maliavosi, bet teisybės nepaslėpsi.

Už nosies ne kiekvieną pavėdžiosi.

Viskas eina niekais, kas daroma juokais.

Lenkų sugebėjimas savintis svetimus

Naujienu dienraščio šių metų rugsėjo mėn. 7 d. Nr. 210 1 psl. paduota ištrauka iš lenkų laikraščio "Kurjer Polski", antrašte "Garsiausi lenkai". Skaitytojų įdomumui būtų pravartu pakomentuoti bent apie dalies populiariausių lenkų istorijoje asmenų kilmę. Antai:

Kopernikas, M., kunigas, mokėsi Krokuvoj, Bolonijoj, Paduvoj (Padua), Ferrarjoj. Dirbo Italijoj ir Lenkijoj, taigi yra ne vien lenkų garsenybė.

Curie, M., fizikė, chemikė, dirbo ir pasižymėjo Prancūzjoj.

Kosciuška, T. Gudų kilmės Lietuvos - Lenkijos bajoras, laikė save lietuviu, Didž. Lietuvos Kunigaikštijos piliečiu. Mokėsi Varšuvoje, Vokietijoje, Italijoje,

Prancūzijoje; pagarsėjo JAV Laisvės kovose kaip karvedys. Mirė Šveicarijoje, palaidotas Krokuvoje.

Chopin, F. Prancūzo tėvo, Lenkijoj gimęs kompozitorius. Mokėsi Lenkijoj, bet gyveno, kūrė ir mirė Paryžiuje.

Mickevičius, Adomas, lietuvių kilmės poetas, rašė lenkiškai. Studijavo Vilniuje. Dirbo Kautne, Petrapilyje, Odesoj, Maskvoj, Vokietijoj, Italijoj ir Lenkijoj.

Sienkiewicz, H. Gimė ir mokėsi Lenkijoj, keliavo Europoj, JAV, Afrikoj. Mirė Šveicarijoj. Dirbo ir pagarsėjo lenkų kalboj kūriniams.

Sboieski, Jan, lenkų didikas, karalius, karvedys, politikas.

Paderewski, Ignacy, lenkų pianistas, kompozitorius, politikas, ministras pirmininkas, gyveno Lenkijoj, JAV, Prancūzijoje. Kai kurių kildinamas lietuvių.

Iš aštuonių "Naujiėnose" išvardintų garsenybių (beje, o kas kiti du?), matome tik tris neabejotinus lenkus (Chopin, Sienkiewicz, Sobieski); paderewski taip pat prie jų priskaitytinas kaip ketvirtas. Kiti keturi — pagarsėjo ne Lenkijoj ir ne lenkų dėliai. Reikia pripažinti lenkams sugebėjimą skaityti savais ir didžiūotis žmonėmis, nežiūrint jų kilmės ir pagarsėjimo aplinkybių. To lietuviuose pasigendama. Įdomų, ką pasirinktų lietuvių istoriniais didžiūnais "Naujiėnų" skaitytojai? L. Gr.

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

Detroit Is Known For MORE Than Automobiles!

TALL-EEZ SHOE CO.

Specializes In Sizes 9-13 AAAAA to C No Extra Charge!

Write Now For Free 40-page Catalog

Greater selection in quality shoes for every occasion — at SAVINGS — because we do not charge extra for sizes 10½-13! As specialists, we have MORE shoes in MORE colors in YOUR size! Write today for colorful catalog of Fall-Winter '66-'67 Tall-Sized Shoes — FREE!

Choose From the World's Largest Selection!

TALL EEZ SHOE CO., 41 John R St., Detroit, Mich. 48226

Please send me your free 40-page catalog of shoe fashions.

Name _____
Address _____
City _____ State _____ Zip _____ Dept. L.
Established in 1940

J. VLKS.

LEONAS ČEREŠKA

(1896 – 1934)

Mokslo metai

Jaunas mokslininkas Leonas Čereška buvo tikras po perversminiais metais Lietuvoj kankinys. o 75 metų gimimo proga verta kaip kas iš jo gyvenimo prisiminti.

Jis gimė Padainiuose, Gulbinų vals., Biržų apskrityje mažamezmo lietuvio šeimoj. Jo motina buvo kilusi iš žydų. 1908 m. baigęs Biržų pradžios mokyklą, įstojo ten pat į keturių klasių progimnaziją. Ją baigė 1912 m. su gerais pažymėjimais. Toliau mokytis L. Čereška negalėjo. Tėvas buvo vieno ha žemės ploto medelyno savininkas. Vokiečių okupacijos metais, pritrūkus mokytojų, dar kiek kursuose pasimokęs, L. Čereška pradėjo mokytojauti. Mokytojavo Vabalninkų valsčiuje ir pradėjo dairytis po visomeninį gyvenimą. Stipriai jį paveikė įvykusi 1917 m. Lietuvos konferencija ir jos sudarytos Tarybos neatlaidi kova dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo. 1919 m. jis stoja į organizuojamą Lietuvos kariuomenę. Patenka į elektrotechnikos batalioną. Kaunas fronte. 1921 m. išėjęs iš kariuomenės, gauna tarnybą valstybės kontrolėj Krašto Apsaugos departamento revizijos skyriuje.

Tos tarnybos metu mokėsi ir įsigijo brandos atestatą. Kai 1922 m. pradėjo veikti Aukštieji Mokslo kursai, L. Čereška vienas pirmųjų juose pradeda matematikos studijas. Pradėjus veikti Lietuvos universitetui Kaune, jis jau ten pradeda biologijos studijas, kartu ir susirūpina studentijos visuomeniniu bei politiniu gyvenimu. Jau 1919 m. jis apsisprendė socialdemokratu. Tai ir studentų tarpe savo veikimą pradėjo tąja kryptimi. Jis buvo vienas iš tų pirmųjų, kurie susimetė universitete įsteigti studentų sambūrį socialdemokratijos skelbiamų teorijų studijoms. Uoliai prisidėjo prie studentams skirto laikraščio Žiezirbos išleidimo. Gausiai jame rašė įvairiais klausimais straipsnius. Žiezirbos vardą įsivainavo ir socialdemokratijos studijų sambūris.

Politikos usnyne

Tada studentų bei aukštesnės mokyklose besimokančių tarpe pradėjo uoliai veikti iš Rusijos grįžusieji ir ten socialistų revoliucionierių maksimalistų programą įsisavinusieji lietuviai studentai. Jie buvo užgrobę ir pažangiosios moksleivijos laikraštį Aušrinę. Leonas Čereška atsidėjęs kritikavo anuos įsisavinusius grynai rusišką maksimalistų programą. Neatlaidžiai savo straipsniuose įrodinėjo, jog socialistų revoliucionierių programa kaip Lietuvoj, taip ir kitur neįgyvendinama.

Gal iš dalies jo įtakoj šie rusiškojo socializmo šalininkai jokio pasisekimo nei moksleiv-

vių, nei darbo žmonių tarpe neturėjo. Vėliau maksimalistų karingoji dvasia atvėso ir žymioji jų dalis be jokių sąlygų nuėjo į bolševikų tarnybą jau Kremliu Lietuvą okupavus. Tokiais komunistų samdiniais tapo tokie jų ideologai, kaip A. Venclova, J. Žiugžda ir kiti.

L. Čereškos pastangomis 1922 m. rugpiučio 27-28 d. Kaune buvo sušauktas pažangesnių moksleivių atstovų suvažiavimas. Tai buvo pradžia veikimo įkurtos Lietuvos socialistinės moksleivijos sąjungos. 1923 m. spėta išleisti savas vienkartinis leidinys Naujoji Banga.

Sąjungai neilgai buvo lemta gyventi. 1925 m. atskyla iš jos s'udentija, įsisteigdama socialdemokratų draugiją Žaidžras. Šiam darbui buvo atsidavęs Leonas Čereška. Bet jis neapleido ir savo studijų. Jo uolumą ir stropumą moksle pastebėjo universiteto profesūra. Dar 1922 m. jį paskyrė laborantu, o jau 1930 m. jis išrenkamas jaunuoju hidrobiologijos asistentu. Jis atsidėjęs įdomavos vandenų gyvūnija. Iš tos srities šį tą rašė. Tokiam darbui dar 1923 m. jau buvo universiteto lėšomis pasiūstas Prancūzijos tobulintis toje mokslo šakoj. 1931 m. taip pat universiteto lėšomis jis buvo

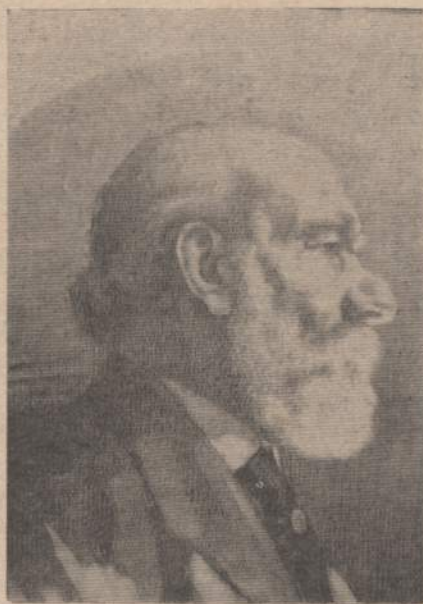
pasiūstas į Australiją savo studijas gilinti. Čia Grazo universitete apgina savo darbą mokslo daktaro laipsniui gauti. Bet grįžta Lietuvon jau su palaužta sveikata, — džiova jį vargino.

Kiek jam sekėsi mokslo srityj, tiek jis turėjo didelių nesuspriatumų ir nesmagumų politikos darbe.

Po 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo naujai pertvarkytas saugumas Leono Čereškos nepalėdo iš akių. Štai 1927 m. kovo 5 d. užgavėnioms išvyksta atostogų į Ukmergę. Čia saugumo policija jį suima. Bet palaikius kurį laiką kalėjime, paleidžia. Negalėjo prikibti. 1929 m. pa-

kartotinai suimamas Kaune ir vėl iš kalėjimo paleidžiamas. Jo suėmimas įvyko tuo pačiu metu, kada buvo uždarytas balandžio 30 d. Lietuvos socialdemokratų partijos laikraštis Socialdemokratas. 1929 m. gegužės mėn. L. Čereška vėl įkišamas į kalėjimą ir šį kartą kaltinamas, kad menamai dalyvavęs prof. A. Voldemaro pasikėsinime į jo gyvybę. Karo lauko teismas jį nubaudžia kalėti 4 metus ir atima visas teises.

Kauno universiteto profesūra sunerimo. Dėjo visas pastangas, kad iš kalėjimo išimti tų gabų, jau toli moksle pažengusių (Nukelta į 6 psl.)

M. SILEIKIS

Portreto detalė

JEI JŪS NORITE SIŪSTI
SIUNTINIŲ — DOVANAS Į USSR
NAUDOKITĖS PATARNAVIMU PLAČIAI
ŽINOMOS FIRMOS

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY VNEŠPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA

1530 Bedford Avenue, Brooklyn 16, N. Y.

Tel. IN 7-5522

Siuntiniai siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi muitai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynei ir kitų daiktų.

Firma — skyriai atidaryti kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 val. ryto iki 4 val. popiet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	—	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	—	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	—	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	—	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	—	RE 2-7476
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	—	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	—	PO 9-4507
ALLENTOWN, PA.	126 TILGHMAN STREET	—	HE 5-1654
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	—	232-2942
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	—	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	—	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	—	DI 2-4240
BUFFALO 12, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	—	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	—	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	303 GROVE STREET	—	HE 5-6368
SYRACUSE 7, N. Y.	1200 SOUTH AVENUE,	—	GR 5-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	—	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 9-3980
SO. BOSTON, MASS.	396 WEST BROADWAY	—	AN 8-1120
TRENTON 10, N. J.	1152 DEUTZ AVENUE	—	EX 2-0306
RAHWAY, N. J.	717 W. GRAND AVENUE	—	381-8997

LIETUVA - DARBO ŽMONIŲ ŠALIS

Maskviniai komunistai su didele neapykanta kalba ir rašo apie buvusios carinės Rusijos vyriausybės galvos Stolypino skatinimą ūkininkiją keltis iš "obščinų" — bendro žemės valdymo į viensėdžius. Stalinui Rusijoje įgyvendinant kolchozus, šie viensėdžiai buvo aršiausi kolchozų priešai.

Dabar maskvinius komunistus pamėgdžioja ir Lietuvoje bolševikai. Jie rūstauja ne tik dėl buvusio kilnojimosi į viensėdžius, bet ir tyčiojasi iš buvusios Lietuvoje St. Seimo įgyvendintos žemės reformos. Anot jų žaunų, žemės reforma Lietuvos kaimo darbo žmonėms nieko gero neatnešė, o tik įgyvendino naujus dvarininkus. Įdomu, kad lietuviški bolševikai veik neprišimena, kaip atrodė Lietuvos kaimas carinės Rusijos valdomoje Rusijoje? Kas buvo žemės valdytojai ir kas tą žemę dirbo?

Po 1863 m. Lietuvos sukilimo ir kartu to sukilimo pabaigoje, prasidėjus valstiečių bruzdėjimui, vietomis iki atviro sukilimo, Rusijos vyriausybė užsimojo Lietuvą kolonizuoti. Iš lietuvių valstiečių žemę atimti ar išpirkti. Daugelio dvarų savininkų, kurie buvo įtarti sukilime dalyvavus, buvo atimta žemė ir perleista valdyti kolonistams, Rusijos didikams, kurie sukilimo numalšinime dalyvavo arba buvo Lietuvos gubernatoriais — rusifikatoriais.

Siekta lietuvius ir bendrai šalies gyventojus išstumti iš geresnių ūkininkų pozicijų kaime, o taip pat ir mieste. Tokios politikos tikslas buvo nuskurdyti valstiečius, kad tik taptų dvarų bernais, tautiniai neatbustų.

Tuo tikslu net buvo įkurta rusų bendrovė supirkinėti Lietuvos žemes. Toji bendrovė vos metus išsilaikė, nes visi mėginimai jos įkurdyti žemės ūkiuose kolonistus nuėjo niekais. Taip pat buvo išleistas parėdymas draudžias lietuviams katalikams pirkti žemę Lietuvoje.

Štai carinės Rusijos valdymo metais Lietuvos kaimo vaizdas:

Apytikriai dabartinės Lietuvos sienose, įskaitant ir Gardino guberniją, gyventojų būta virš trijų milijonų penkių tūkstančių. Žemės ūkiu kaimuose vertėsi apie 85%. Valstiečių dirbamos žemės savininkų būta virš 40%, dvarininkai savo nuosavybėms žemės turėjo iki 48%, bažnyčioms, cerkvėms, vienuolynams priklausė apie 12%. Anuomet retas kuris valstietis savo nuosavybė turėjo iki 50 ha žemės. Žymią daugumą kaimo gyventojų sudarė mažažemiai, kurių dalis iš turėtos žemės negalėjo pramisti, ėjo į dvarus dirbti. Kaimuose būta virš šimto tūkstančių bežemių.

Lietuvos nepriklausomybės metais, žemės reformą vykdydamas, 420,865 ha dirbamos žemės ploto buvo padalinti bežemiams arba mažažemiams.

1931 m. tokių naujai įsikūru-

sių žemės ūkyje būta 35,690, kuriems viso teko 334,543 ha žemės. 22,699 mažažemiai gavo papildomai žemės 81,116 ha. Bažnyčioms buvo paskirta 1,513 ha, kapams — 330 ir privačioms organizacijoms — 586 ha.

Viso tada Lietuvoje sodybų buvo 287,380. Jos pagal žemės valdymo plotą procentais šiaip buvo susiskirstę:

Nuo 1 iki 10 ha — 17,06%, nuo 10 iki 30 ha — 49,10%, nuo 30 iki 150 ha — 30,01% ir virš 150 — 3,83%. Tokių, kurie valdė virš 150 ha dirbamos žemės plotą, būta tik 636 sodybos. Tų sodybų dalis buvo paversta pavyzdiniais žemės ūkiais ir jas valdė arba valstybė ar mokslo įstaigos, kaip štai žemės ūkio Akademija, arba privatūs asmenys, kurie turėjo tas sodybas tvarkyti žemės ūkio atitinkamų įstaigų nurodymais.

Čia tenka pastebėti, kad Čekoslovakijoje, Lenkijoje komunistinė žemės reforma nepalietė ūkių, turinčių 50 ha. Jų savininkai nebuvo laikomi buožėmis. Tokios sodybos tose šalyse gyvuoja iki šiol. Ten iki šiol pilnai neįgyvendinta kolchozinė žemės valdymo sistema. Kas norėjo, tokie galėjo susitelkti į kolchozus bendram darbui ir labui.

Neį Čekoslovakija, nei Lenkija iki šiol nėra pirkusios iš kapitalistinių šalių kviečių. Jos išsiverčia iš savo šalies žemės ūkių derlių. Randa, kad žemės ūkyje privati nuosavybė nusiikalsta Lenino dogmoms, net ir tais atvejais, kada 50 ha žemvaldžiai darbymetės laiku, numinti nuo laukų derlių, samdosi darbininkus.

Lietuvoje bolševikai, vykdydami žemės reformą, buožėmis laikė tik tuos, kurie turėjo 30 ha dirbamos žemės. O kolchozus įgyvendinant, jau nieko nepaisė; iš visų žemės buvo atimta ir visi suvaryti į kolchozus. O kas seniau turėjo virš 30 ha, tokių žymioji dalis buvo ištremta Sibiran kaipo Lenino idėjų įgyvendinimui žalingi. Virš 30 ha iki 150 ha turėjusių savo nuosavybės žemės viso buvo 27,972. Jų didžioji dalis atsidadė Sibire. O jų tarpe buvo darbščių, žemės ūkį mylinčių ir gerai toje darbo srityje nusimanančių. Tai buvo padaryti gyvi žemės ūkiui nuostoliai.

...Tad įsižiūrėjus į žemės ūkio

sodybų statistiką jau Lietuvos nepriklausomybės metais žemės reformą įvykdžius — kaimo Lietuva buvo darbo žmonių šalis, veik pasilikusi be stambių žemvaldžių.

Jei toji darbščioji, sąmoningoji ir ūkiniai pažangi ūkininkija būtų užsilikusi iki šiol — Lietuva, žemės ūkio požiūriu tikrai, būtų žydinti šalis toli pažengusi. Dabar gi žemės ūkis iki šiol dar

(Nuketta į 7 psl.)

LEONAS...

(Atkelta iš 5-to psl.)

gusį jaunuolį. Po didelių pastangų 1930 m. vasario 16 d. proga Leonas Čereška paleidžiamas iš kalėjimo ir jam grąžinamos viso pilietinės teisės.

Faktiškai L. Čereška nei savo įsitikinimais, nei savo būdu negalėjo dalyvauti tame teroristiniame veiksmė. Socialdemokratams priešingi terorui. Bet saugumas nerimo dėl Leono Čereškos legalaus veikimo, jo socialdemokratų spaudoje bendradarbiavimo. O jis rašė Naujoje Bangoje, Mūsų fronte, Naujame Fronte, Socialdemokrate, Naujoje Gdynėje, pasirašydamas pilna pavarde ar L. Vingirium, Degutavičium, P. Likėnu ar raidėmis L. V., S. A. ir kitaip. Žymesnieji jo straipsniai, kurie iki šiol vertės neprarado, buvo Buržuazinė visuomenė ir mokykla, Darbininkų jaunimo judėjimas ir sportas, Profesinis judėjimas, Kopernikui paminėti, Evoliucija, Darvinas ir jo mokslas, Viduramžio vėjeliams pučiant ir daug kitų. Iš mokslo srities jo originalūs straipsniai buvo šie: Lietuvos indėlis į hidrokarinologiją, Lenkų okupuotos Suvalkijos ežerų klacifikacijos klausimu, Ežerų tipai ir žuvys ir kita.

Asmenybės bruožai

Su Leonu Čereška susipažinau viename iš jaunųjų socialdemokratų susirinkime, taip pat

jauno mokslininko A. Žvirono kambary. Jis irgi veikė socialdemokratų gretose, daug rašė spaudoje, ir mokslo srityje jo buvo daug kas parašyta, tarp kito apie atomą. Jo mokslo straipsniai tilpo ano meto kultūros žurnale ir universiteto leidiniuose. Šį fiziką matematiką, atomo žinovą, užsieny savo studijas gilinusi, bolševikai okupantai suėmė ir keliolika metų laikė vergų stovykloje. Mirti leido parvykti Lietuvon. L. Čereška ir A. Žvironas buvo neatskiriami draugai.

Susipažinęs su L. Čereška, tuoj pastebėjau, kad tai labai kuklus vyras, kaimiškai apsirėdęs, nušaly besilaikantis ir veik visą laiką tylintis, tačiau su atsidėjimu stebintis kitus.

Susidarė toks įspūdis, kad L. Čerešką slėgė kokia tai neatspėjama mintis. Ir vėl su juo susitikus, tie pirmieji mano gauti įspūdžiai neišdilo. Tai buvo reikalo kuklumo jaunas mokslininkas. Rodos, jis niekam negalėjo įsipykti. Bet buvo kas dėl jo nerimo. Priešų turėjo ne tik saugume, bet ir tų tarpe, kuriuos jis neatlaidžiai spaudoje pagrįstai, rimtai, neužgaulingai kritikavo.

Leonas Čereška mirė džiovos nukankintas, vėžio apniktas 1934 m. gruodžio 14 d. Jo bendraminčiai socialdemokratai parinko aukų karstui, vainikui, kaspinui, universiteto bendradarbiai taip pat nupirko vainikus, ir gausus žmonių būrys jo palaikus palydėjo Ukmergės plento link. Iš čia karstas su jo palaikais buvo vežamas į jo tėviškę. Pabiržėj karstą pasitiko katalikų bažnyčios tarnyba ir tą antiklerikalą, nieko bendro neturėjusį su katalikų bažnyčia, su visomis bažnyčios apeigomis palaidojo.

Anot A. Žvirono, 1935 m. Darbo Visuomenėje Nr. 6 paragyto:

Drg. Leonas neturėjo kitų santykių su bažnyčia, kaip tik kovos santykius.

VALGYKLA NĖRINGA

Lietuviški ir amerikoniški valgiai.
Geras patarnavimas.

TERESĖ KARVELAITIENĖ - T. J. AGUIAR, Savininkė

Atidaroma 6:30 val. ryto. Sekmadieniais 8:00 val. ryto.

2632 W. 71st St.

Tel. 778-9359

KALĖDINĖS DOVANOS

PASIEKS GREIČIAUSIAI JŪSŲ ARTIMUOSIUS LIETUVOJE, JEI SIŪSITE JAS PER

CENTRAL PARCEL SERVICE, Inc.

220 South State St., Telef. WA 2-9354
arba

2618 West 63rd St., Telef. WA 5-2466

MŪSŲ TURIMAS YPATINGAI GAUSUS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ PREKIŲ IR MŪSŲ PATARIMAI PALENGVINS VERTINGŲ SIUNTINIŲ SUDARYMĄ. ATSLANKYKITE PAS MUS IR VIETOJE ĮSITIKINKITE.

Mes mielai priimame ir išsiunčiame siuntinius, sudarytus iš siuntėjų nuosavų daiktų ar maisto produktų.

Per mus galite užsakyti ypatingas dovanas — automobilius, šaldytuvus, motociklus, televizorius ir kitokius daiktus bei maisto produktus.

REIKALAUKITE IŠ MŪSŲ NAUJUS KATALOGUS BEI MUITŲ ŠARAŠUS.

GARANTUOTA SIUNTINIŲ PRISTATYMA ATLIKAME JAU NET 19 METŲ.

LIETUVA...

(Atkelta iš 6-to psl.)

nėra pasivijęs buvusio Nepriklausomybės metų žemės ūkio derliaus, veik visose jo šakose. ...Tautos gyvybingumui, žemės ūkio našumui ir valstybingumui, Lietuvai žemės reforma buvo būtina nusikratyti buvusių stambiųjų žemvaldžių. Tų žemvaldžių didžioji dalis buvo ne lietuvių kilmės — kolonistai arba iš Rusijos arba iš Lenkijos, dalinai iš Vokietijos.

Bet nei žemės reforma, nei kuriais nors kitais įstatymais po 1863 m. įkurdinti rusai kolonistai — ūkininkai nebuvo paliešti. Jie naudojami visomis teisėmis kaip ir kiti Lietuvos gyventojai. Jiems buvo leista turėti savas mokyklas su rusų kalbos dėstytau, savas cerkves ir steigti savas draugijas.

Tarp kitko, čia prisimintina, slapčiomis Kremliaus vyriausybė palaikė Lietuvoj provoslaviją savo aukomis. Tai yra dokumentuotai įrodyta. Bet Lietuvos vyriausybė į tai nekreipė dėmesio.

Ar dabar geriau?

Kaip ir anuomet carinės Rusijos valdžia stengėsi Lietuvoj vietos gyventojus išstumti iš geresnių ūkinių pozicijų, lietuvių tautą nuturtinti, padaryti ją dvarų bernais (šito per abu buvusiu karu, vokiečiams Lietuvą okupavus, taip pat buvo siekiama ir atvirai kalbama, kad lietuvių likimas tapti vokiečių žemvaldžių bernais), taip ir dabar Kremliaus politikai, carinės Rusijos palikuoniai, atsargiai vykdo tą pačią politiką Lietuvoj — iš geresnių ūkinių pozicijų išstumti lietuvius ir ką gali įvairiai papirkinėti.

Taip vadinamoji Lietuvos vyriausybė yra brangi puošmena

Senato prekybos komitetas paskyrė William Haddon Jr. pirmu valstybinių trafiko saugumo vadovu. Jis turės rūpintis visomis valstybės trafiko saugumo problemomis.

tikslu lietuvių tautą papirkti.

Buvo kas priešinos carinės Rusijos valdymo metais Lietuvoj rusifikacijos užmaščioms. Neabejotina, kad ir dabar eina tyli, bet atspari kova dėl savo krašto ir tautos likimo.

Štai kad ir išimtinai ūkinėj ir gamtos apsaugos srityj šių metų kovo mėn. įteiktas 20 mokslininkų bei rašytojų raštas pavergtos Lietuvos vyriausybėi taikintas Kremliaus varovams, dėl neapdairaus pramonės ir verslo įmonių statybos bei joms vietos pasirinkimo yra reikšmingas ir kartu drąsus pasiryžimas ginti savo šalies gamtą nuo sužalojimo, žemės ūkį nuo galimų didžiųjų nuostolių net toli į ateitį.

Nors to rašto turinys viešai nebuvo paskelbta, bet jis plačiai krašte žinomas. Dabar jau ir užsienis apie tai išgirdo.

...Tai visos Lietuvos žmonių balsas, nes visi matė, jautė, kaip nevykusiai, neapdairiai šeiminkauja kolonistai Lietuvoj visai nesiskaitydami su Lietuvos ūkiniais poreikiais. P. B.

Moka prerijų šunų kalbą, pradės mokytis arkliai

George Houston Waring, 27 metų amžiaus, Pietinio Illinois universiteto gyvulių industrijos ir zoologijos profesoriaus asistentas, kurs jau "moka" prerijų šuniukų ir marmotų (stambi podirvio kiauiklių-ground hog veislė) "kalbas", o dabar pasiryžo išmokti ir arklių kalbos... Tebedėtydamas Colorado valstybiniame universitete Waring ilgai studijavo tų dviejų gyvulių signalus, garsus ir visokių susižinojimo būdus, užrekorduodamas magnetinėje juostelėje jų "kalbą" ir vėliau ją analizuodamas garsų spektrografu. Jis patyręs, kad marmotai, pavyzdžiui, turi aštuonis kitokius garsus, kurių prasmė yra visiškai skirtinga. Jis sako: "Aš jau galiu suprasti, ką marmotai kalba".

"Yra žinoma, sako Waring, "kad arkliai supranta ir klausos žmogaus balso ar palietimo. Arkliai susikalba žvengimu, šnarkštimu ir regimomis susižinojimo priemonėmis, k. a. ausų skliautymas, uodegos mostigavimas, galvos laikymas ir tt.

"Pirma reikia išmokti pažinti gyvulio asmenybę, bet tai ilgai truka. Pavyzdžiui, girdėdavau, kad šiauriniai šunys (eskimų huskies) yra labai nedori, "sako Waring," bet aš radau, kad jie yra gana draugiški, jei gauna patirti, kad esi jiems draugiškas".

MODERNUS VAIKAI

Sykį nusivedžiau savo 6 metų sūnų ir jo draugą į Fieldo gamtos istorijos muziejų. Apžiūrėjęs vieną Egipto mumiją ir perskaitęs užrašą "2533 B. C.", paklausė jo draugas:

"Įdomu, ką tas skaičius reiškia?" "O, aš manau, kad tai yra numeris automobilio, kurs šį egiptėną užmušė", paaiškino sūnus.

IŠ PRAEITIES MOKOMĖS

Šiandien mes turime daugybės pavyzdžių iš senos praeities pasimokinti. Pavyzdžiui, senovės išminčius Sokratas mus pamokė demokratijos. Aristotelis mus moko logikos. Cezaris — karo taktikos... Net pamišėlis Neronas, sudeginęs Romą, mus pamoko, kaip apvalyti lušnynus.

Nauja — Oficialus

PILNAI GARANTUOTAS

pinigų siuntimas

į Lietuvą

US DOLERIŲ PAZYMĖJIMAI

Pirkimui specialiose krautuvėse

ARBA RUBLIAI

BE

JOKIO PAPILDOMO MOKESČIO

GAVEJAS GAUS

PILNĄ SUMĄ

BE JOKIO MOKESČIO UŽ

SIUNTIMO IŠLAIDAS

APMOKA

VNESPOSYLTORG'AS

SIŪSKITE TIK PER

INTERTRADE

EXPRESS CORP.

SKANUS MAISTO SIUNTINIAI GERIAUSIAS AMERIKIETISKAS MAISTAS.

EKONOMIŠKAS PAKETAS 504 \$22.00

4½ sv. kvietinių miltų, 2¼ sv. cukraus, 2¼ sv. razinkų, 2¼ sv. rūkytų lašinių, 2¼ sv. makaronų, 2¼ sv. ryžių, 2¼ sv. monų kruopų, 1 stiklas Nescafee (2 oz.).

SIUNTINYS 411A \$36.75

¼ sv. degintos pupelių kavos, 1¼ sv. kakao, 1 sv. šokolado, 2½ sv. margarino, 2½ sv. kvietinių miltų, 2½ sv. ryžių, 1¼ sv. olandiško Edam sūrio, 2¼ sv. rūkytų lašinių, 2¼ sv. maišytų džiovintų vaisių, ½ sv. datulių, ½ sv. figų, 1¼ sv. maišytų sausainių ir vaflių gražioje dėžėje.

Už siuntinio sudarymą reikia mokėti \$1.50.

UŽSISAKYKITE TIK PER

INTERTRADE EXPRESS CORP.

125 East 23rd Street

New York, N. Y. 10010

Katalogai gaunami velutai.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

SPECIALIOS

ŠVENČIŲ NUOLAIDOS AUTOMOBILIUI dovanoms į USSR.

Džiaugiamės paskelbti specialias Švenčių kainas.

Atpigintos kainos jau galioja.

Mes priimsime užsakymus automobilių dovanoms.

Šios kainos yra:

2101 — VOLGA GAZ — 21 R	—	\$2,365.19
2102 — VOLGA GAZ — 21 US	—	\$2,553.70
2103 — MOSKVIČ 408 E	—	\$1,954.88
2103 — MOSKVIČ 408	—	\$1,759.39
2104 — ZAPOROZHETS — ZAZ 965A	—	\$957.60

Tos specialios kainos galioja

TIKTAI IKI 1966 M. GRUODŽIO MĖN.

15 DIENOS.

Skubėkit su savo užsakymais į:

PODAROGIFTS, Inc.

220 PARK AVENUE SOUTH (corner 18th Street)

New York, N. Y. 10003. Phone 212 — 228-9547

arba per bet kurį autorizuotą atstovą ar skyrių.

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdraus tiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdraudą tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigus aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą už \$1,000.00 apdraudos tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudos mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijū. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

DAIL. A. ŽMUIDZINAVIČIŲ PRISIMENANT

Š. m. rugsėjo mėn. 9 d. Kaune savo namuose mirė senosios kartos dailininkas Antanas Žmuidzinavičius, sulaukęs 90 metų amžiaus. Palaidotas rugsėjo 11 d. miesto kapinėse, bet ne "Filjale" prie jo kūrinių muziejaus, kaip jis pageidavo.

Dail. Antanas Žmuidzinavičius gimė 1876 spalio 31 d. Dzūkijoje, Seirijuose. Baigė Vaivėrių mokytojų seminariją 1894 metais. Buvo lyrinis realistas, beveik poetas — panteizmo garbintojas, nuoširdus patriotas. Jaunystėje sukūrė gerų portretų, žanrinių kūrinių, bet už vis labiau mėgo Lietuvos gamtovaizdį. Gal nėra tokios apylinkės Lietuvoje, kurios Žmuidzinavičius nebūtų aplankęs. Palanga buvo jo mėgiama ir patraukli savo peisažu — pušaitėmis, Baltijos jūra ir senais pavimais, kuri dailininkui darė įkvėpimo ir skatino kurti.

Pirmoji pažintis su Žmuidzinavičium

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, dail. A. Žmuidzinavičius buvo atvykęs į JAV. Chicagoje buvo surengta jam paroda Transportation rūmuose miesto centre. Parodos rengimo komitete buvo dr. A. Račkus, bene dr. K. Drangelis ir daug kitų. Teko ir man šiuo tuo prisidėti. Lietuviams toks dalykas, kaip meno paroda, buvo retas įvykis, todėl A. Žmuidzinavičiaus dailės darbų paroda buvo atidaryta su didelėmis iškilmėmis, gausiai dalyvaujant mūsų višiuomenės ir miesto savivaldybės atstovams.

Prieš parodą dail. A. Žmuidzinavičius spėjo aplankyti JAV vakarines valstybes, kur, dr. Račkui kelionėje talkinant, nutapė įdomių gamtovaizdžių ir juos išstatė minėtoje parodoje. Jo tapyba spindėjo saulėtumu ir organine tiesa, persunkta subtiliais tonais ir spalvų atspindžiais.

Chicagoje Žmuidzinavičiaus paroda pasisekė. Buvo daug lankytojų ir nemažai paveikslų parduota. Vėliau Žmuidzinavičiaus parodų buvo surengta ir kituose Amerikos miestuose.

1928 m. aš nuvykau į Lietuvą ir vėl susitikau su dail. A. Žmuidzinavičium. Kai jis sužinojo, kad aš esu Kaune, paskvietė mane į savo namus, o vėliau pas Putvinskius pietų. Mūsų pažintys su Putvinskiais buvo staigmena, kai sužinojau, kad Vl. Putvinskis yra Lietuvos Šaulių steigėjas, didelis patriotas ir jų pirmininkas. Taip pat ir a. a. dail. A. Žmuidzinavičius yra buvęs L. Šaulių Sąjungos pirmininkas. Man daug įdomių dalykų Vl. Putvinskis papasakojo apie Lietuvos Šaulius, kurie stovėjo Lietuvos sargyboje. Jis net domėjosi Jack Sharkey lietuvių boksininku, kuris tais metais buvo iškilęs iš šio sporto viršūnes.

Žmuidzinavičius pirmas aprodė man Kauną ir supažindino su kitais kolegomis: Jonu Šileika, Adomu Galdiku bei žurnalistais Pivoša-Gricium ir kt. A. Žmuidzinavičius pasidžiaugė, kad statėsi amerikoniško stiliaus mūrinį namą su centraliniu šildymu. Namas buvo jau

baigiamas statyti ir vienas butas buvo jau išnuomotas vienam vyriausybės valdininkui.

Vieną liepos vakarą iš Kauno stoties išvykome į Palangą. Jis (Žmuidzinavičius) pasirūpino gauti viename vagone, kur buvo mažiau žmonių, kempelį man pamiegoti, o pats visą naktį su pažįstamais šnekučiavo. Nuo Šiaulių mūsų traukinys, pravažiavęs per Latvijos kempelį, sustojo Kretingoje. Buvo gražus rytas, saulė ką tik patekėjus maloniai šildė. Aš išėjau iš stoties laukan "paveizėti", kaip garsioji Žemaičių žemė atrodo. Žmuidzinavičius kažkur stotyje užtruko. Lauke keletas vietinių kalbasi, minėdami Roko vardą. Prie manęs prieina apijaunis ponaitis, apsilikęs dryžuota eilute, su lazdele rankoje, su plokščiu viršum šiaudinė skrybėle ir klausia. Aš nesu sigaudau. Mat, jo žodžiai skambėjo taip: "Kor šits kols ein ir švants Roks" ir t. t. Išgirdo atsiradęs Žmuidzinavičius ir parodė jam kelią į Palangą.

Kai mes nuvykome į Palangą, ten buvo šv. Roko atlidai ir didelis kermošius (turgus). Mudu apsistojome visai arti prie Baltijos jūros ir Tiškevičiaus dvaro viešbutyje. Čia radosi ministerį žadeikį, P. Klimą iš Paryžiaus ir daug kauniškių beatostogaujančių. Tą pat rytą Žmuidzinavičius aprodė Birutės kalną, apie kurį buvau skaitęs ir daug girdėjęs, Tiškevičiaus parką, kuris buvo paverstas valstybiniu parku žmonėms naudotis ir daug kitų įdomybių. Jis nuvedė mane nuo kalno papėdės, pro vaidilučių aukurą, sukrautą iš akmenų bei plytų takeliu į kalno viršūnę, kuris apaugęs kėrotomis pušimis, o pro jas matėsi mėlynos Baltijos jūros akimis neaprepiamos platumos. Žmuidzinavičius sako: "Aš čia daug šitų pušaičių nutapiau". Aš jam atsakiau, kad jau Chicagoje Jūsų parodoje ne vieną Palangos vaizdelį mačiau. Labai saulėti

paveikslai, kuriuose ne vienas basakojis vaikas ar mergaitė sėdi ant smėlio. O dabar nei Jūs, nei aš savo tapybos įrankių neatsivežėm, o kokias puiki diena būtų ko mudviem padirbėti. Aš labai mėgstu kopas, sakau. Jeigu apsigyvensiu Lietuvoje, tai būtinai Palanga bus mano įkvėpimas.

Po pietų mudu su Žmuidzinavičium nuvykome į turgų pasidairyti netoli bažnyčios. Jis, rodos, ir čia randa pažįstamų — šnekasi su žemaičiais, juokauja. Prie vežimų stovi vyrai, ant šieno pridėtų vežimų sėdi moterys, kitos cukrainines anteles pardavinėja ir t. t. Kermošius ir šv. Roko atlidai buvo dideli, nes svietai tiek privažiavo, kad gatvėse nebuvo laisvos vietelės, — vos pralysti te galėjai. Jau gerokai pavargę, mudu pasukome į restoraną pasilsėti ir ko nors išgerti, nes diena buvo karšta. Restorane radosi ir patį Tiškevičių su kai kuriais kauniškiais, vos tik iš jūros išbridusiais bediskutuojant.

Kai kurie vyrai nesigailėjo Tiškevičiui karčių žodelių tekstelti. Girdi, pirma jūs buvote ponai, o dabar mes. Atsimenu, Tiškevičius nepyko. Jis atsikirta, sako: O kas gi aš? Aš juk esu toks pat ponas, kaip ir jūs lietuviai.

Su Žmuidzinavičium buvo malonu pabendrauti ir tie įspūdziai niekad neišdilo. Taip pat dail. A. Rūkštelė (tada studentas), brolis Jonas Šileikis, kuris tada turėjo Kaune valstybinę tarnybą ir velionis A. Žmuidzinavičius, kurių dėka, jaučiausi, kaip namie.

Išvažiuojant buvo sunku atsiskirti, ypač su Žmuidzinavičium, kuris buvo tiek kolegiškas ir nuoširdus. Tada aš tiek pamilau Lietuvą, kad beveik prisiečiau grįžti. Bet mano nuotaiką ir viltis sugadino, kai Smetonos policija suėmė mano švogerio sūnų Joną Miškinį, kuris vedė smulkaus kredito banką ir pieno apdirbimo punktą Murmuliskėse, — suėmė dėl to, kad jis nepritarė gruodžio 17 d. perversmui.

Sia proga reikia pabrėžti, kad mūsų Čiurlionio galerija Chicagoje turi įsigijusi (Dr. K. Drangelio dovana) A. Žmuidzinavičiaus simbolinį paveikslą "Rytą", kurį nutapė Chicagoje būdamas. M. Šileikis

APLODISMENTAI

— Pone maestro, buvusieji tamstos koncerte kalba, kad atsisveikinimo koncertas turėjo nepaprastą pasisekimą?

— Pats koncertas praėjo kaip koncertas, bet kai pabaigoje sudainavau: "Rytoj turiu išvažiuoti, oi-oi-oi", prasidėjo nepaprastai entuziastingi aplodismentai.

● Stalino laikais vilniškės spaudos kalboj veislinės kiaulės buvo vadinamos "motininėmis". Chruščiovo laikais — "paršavedėmis". Dabar jau vėl pradeda išdrįsti veislinę kiaulę vadinti veislė... (E)

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, OCTOBER 22, 1966

ANTANAS ŽMUIDZINAVIČIUS

Rytas